

College van burgemeester en wethouders**GOEDGEKEURD**

Zitting van 2 maart 2021
Beleid en Uitvoering - Uitvoering
Sociaal Domein

4 2021_B&W_00110 Nota van antwoord- Vragen fractie GroenLinks over algoritmes

Samenstelling:

Aanwezig:

de heer B. Harmsma, Wethouder; mevrouw T. Jongman, Wethouder; de heer M. Scheringa, Wethouder; mevrouw T. Bijl

Zijn eveneens aanwezig:

mevrouw Henriette de Jong, Loco-gemeentesecretaris

Afwezig:

de heer R. Bats, Burgemeester; mevrouw J. Groot de, Secretaris

Nota van antwoord

Vraag en antwoord

De fractie van GroenLinks heeft op 2 februari 2021 schriftelijke vragen gesteld over algoritmes bij de gemeente.

De NOS heeft onderzoek gedaan naar het gebruik van algoritmes binnen gemeenten. Algoritmes zouden, volgens gemeenten, kunnen bijdragen aan het eerder 'bovendrijven' van mensen met bijvoorbeeld problematische schulden.

De VNG beaamt dat het gebruik van algoritmes allerlei voordelen zou kunnen hebben, mits voldaan wordt aan de principes van transparantie, zorgvuldigheid en proportionaliteit.

Duidelijk is wel dat het gebruik van algoritmes de kans doet toenemen op risicoprofilering en discriminatie. Immers, de algoritmes zorgen er ook voor dat mensen in bepaalde groepen worden ingedeeld, wat de kans op discriminatie vergroot.

Hieronder vindt u de gestelde vragen van de fractie van GroenLinks met daarbij onze antwoorden:

1. Worden er binnen de systemen van de gemeente Steenwijkerland gebruikt gemaakt van algoritmesystemen?

Ja, er wordt binnen de gemeente gebruik gemaakt van algoritmes.

2. Zo nee, is de gemeente voornemens om gebruik te gaan maken van algoritmes? Nvt.

3. Zo ja, wie is verantwoordelijk voor het toezicht op deze manier van werken en dus de algoritmes? Op welke gebieden wordt er gebruik gemaakt van algoritmes? (Bijvoorbeeld fraude bijstand, overtredingen en boetes).

Voorbeelden van op welke wijze algoritmes worden ingezet:

Openbare ruimte

Net als andere beleidsafdelingen wil het team Openbare ruimte graag steeds meer werken met data en hierop voorspellingen doen. Bijvoorbeeld in welke wijken wonen jonge kinderen en staan onze speelvoorzieningen nog wel op een juiste plek? Uiteraard niet om te discrimineren, maar wel om objectief aan te sluiten bij de demografische samenstelling in een wijk. Bij verkeerseducatie willen we in de toekomst ook meer gaan werken met data en met behulp van die data voorspellen wat bv verkeersonveilige locaties/situaties zijn en daar gericht op gaan investeren en niet achteraf als het ongeval daar reeds heeft plaatsgevonden.

Duurzaam (Be)Leefbaar Toerisme

Er zijn bij Duurzaam (Be)leefbaar Toerisme 3 toepassingen waarbij gebruik wordt gemaakt van historische data en waarnemingen om via algoritmes te duiden en te voorspellen.

- Het parkeersysteem parkeren P1 waar algoritmes worden gebruikt om te detecteren of parkeerplaatsen wel of niet bezet zijn.
- De camera's in de Dorpsgracht waar met behulp van algoritmes vaartuigen geïdentificeerd worden (wat voor type vaartuig zien we hier).
- Het drukte voorspellingsmodel Giethoorn waar verkeersstellingen worden gebruikt om met algoritmes drukte te voorspellen.

Voor het plaatsen van de camera's (parkeren en varen) is een DPIA (Data protection impact assessment) doorlopen. Hierin is duidelijk afgesproken dat we zoveel mogelijk anonimiseren en zo min mogelijk persoonsgegevens opslaan. Het betreft in principe niet meer dan de "pluimen" die ook gemaakt worden voor het weer en de ijsdikte. De uitkomst van het model is niet bepalend, maar het deskundige oordeel van een medewerker van de gemeente.

Sociaal domein

Handhaving

Net als andere gemeenten is de gemeente Steenwijkerland verplicht onderzoek te doen naar (mogelijke) fraude. In 2020 is er betreffende de Participatiewet vooral preventief handhaving ingezet door middel van de consultfunctie van de handhaver bij inkomende aanvragen, met als doel instroom van frauduleuze situaties te voorkomen. Daarnaast zijn tips vanuit de uitvoering en van inwoners opgepakt en onderzocht.

Er kunnen echter ook themacontroles worden uitgevoerd. Voorheen werd het gehele bestand belast met controles door middel van periodieke heronderzoeken. Dit wordt voorkomen door de inzet van themacontroles. Met wisselende themacontroles onderzoekt de gemeente of inwoners de juiste informatie verstrekken. Bepaalde kenmerken (bijvoorbeeld opleidingsniveau, leeftijd, gender, geloof, geslacht of etniciteit) zijn hierbij nooit aan de orde. De afgelopen jaren zijn bijvoorbeeld themacontroles ingezet op bankafschriften en het verblijven op een camping. In het geval van de themacontrole bankafschriften zijn er via een aselectieve methode bijstandsgerechtigden geselecteerd die een uitkering ontvangen. Bij deze geselecteerde groep zijn vervolgens bankafschriften opgevraagd en is gekeken naar onduidelijke stortingen en/of betalingen, inkomsten en uitgaven niet in overeenstemming met elkaar, pingedrag en locaties etc..

In het geval van de themacontrole bijstandgerechtigden die woonachtig zijn op een camping, zijn op basis van het uitkeringsbestand de adressen die een camping betreffen geselecteerd. Niet vanuit de gedachte dat deze groep bijstandsgerechtigden eerder fraudeert, maar vanuit de wetenschap dat indien iemand op een camping woont, geen recht bestaat op bv huurtoeslag, waardoor inkomsten en uitgaven vaak niet met elkaar in verhouding zijn en iemand financieel in de knel kan raken of dat er sprake is van een ander/extra inkomen waardoor iemand wellicht geen recht heeft op bijstand.

Uiteraard wordt in deze gevallen aan de inwoner uitgelegd, waarom een dergelijk onderzoek plaatsvindt. Het onderzoek wordt vervolgens met zorgvuldigheid ingezet, waarbij proportionaliteit altijd een aandachtspunt is.

Minimabeleid

Daarnaast worden er in het kader van het minimabeleid soms aanschrijvingen gedaan op basis van gegevens van inwoners die eerder minimabeleid hebben aangevraagd of mensen met een bijstandsuitkering die nog geen aanvraag hebben gedaan in het betreffende jaar. Echter met als doel inwoners te informeren en erop te wijzen dat zij indien nodig gebruik kunnen maken van bepaalde vergoedingen.

Schuldhelpverlening

Met de nieuwe wet gemeentelijke schuldhelpverlening (WGS) en de bijbehorende vroegsignalering wordt ook gebruik gemaakt van algoritmes. Het landelijke convenant Vroegsignalering vergemakkelijkt de samenwerking tussen leveranciers en gemeenten. De leveranciers geven zorgelijke betalingsachterstanden betreffende vaste lasten als huur, energie, water en de zorgverzekering vanaf 1 januari door aan de gemeenten, zodat er in een zo vroeg mogelijk stadium contact kan worden gezocht met de inwoner om samen aan een oplossing te gaan werken.

Toezicht op algoritmes

De selecties in bestanden die worden gedaan betreffende aanschrijvingen binnen de diverse onderdelen van het sociaal domein worden gemonitord door de betreffende teamleider of coördinator en in specifieke gevallen (bv een themacontrole) altijd voorgelegd in het MT. Op basis van een voorstel kijken dan ook meerdere ogen mee, voordat dit middel wordt ingezet.

Afhankelijk van de toepassing kan het daarnaast beter zijn om de uitkomst van het algoritme niet automatisch over te nemen, maar als advies te laten dienen voor een persoon die de uiteindelijke beslissing neemt. Een menselijke beslissing is misschien niet nodig als het gaat om een selectie van een bestand van uitkeringsgerechtigden die eerder een vergoeding uit het minimabeleid heeft ontvangen, met als doel deze groep aan te schrijven en te wijzen op een eventueel recht, maar in bv het geval van een themacontrole, is besef nodig van de wijze waarop een algoritme wordt ingezet om discriminatie door algoritmes te voorkomen.

Vervolg

Het goed vastleggen, beschermen en gebruiken van gegevens is essentieel. In 2021 wordt de I-visie geactualiseerd waarin aandacht zal worden besteed aan het gebruik van data en algoritmes.

Bijlagen

1. Schriftelijke vragen GL - Algoritmes gemeenten.pdf

Aan het College van Steenwijkerland

Betreft: Schriftelijke vragen conform artikel 39 van het Reglement van Orde - algoritmes

Datum: 02-01-2021

Geachte college,

De NOS heeft onderzoek gedaan naar het gebruik van algoritmes binnen gemeenten.

Algoritmes zouden, volgens gemeenten, kunnen bijdragen aan het eerder 'bovendrijven' van mensen met bijvoorbeeld problematische schulden.

De VNG beaamt dat het gebruik van algoritmes allerlei voordelen zou kunnen hebben, mits voldaan wordt aan de principes van transparantie, zorgvuldigheid en proportionaliteit

Duidelijk is wel dat het gebruik van algoritmes de kans doet toenemen op risicoprofilering en discriminatie.

Immers, de algoritmes zorgen er ook voor dat mensen in bepaalde groepen worden ingedeeld wat de kans op discriminatie vergroot.

Groenlinks heeft de volgende vragen:

- Worden er binnen de systemen van de gemeente Steenwijkerland gebruikt gemaakt van algoritmesystemen?
- Zo nee, is de gemeente voornemens om gebruik te gaan maken van algoritmes?
- Zo ja, wie is verantwoordelijk voor het toezicht op deze manier van werken en dus de algoritmes? Op welke gebieden wordt er gebruik gemaakt van algoritmes? (Bijvoorbeeld fraude bijstand, overtredingen en boetes)

Aletta Makken